

A könyvvizsgálat módszertana

Számviteli becslések vizsgálata. Elemző eljárások.

Amiről szó lesz...

A számviteli becslések

- Az időbeli elhatárolások
- Céltartalékok és mérlegen kívüli kötelezettségek
- Saját tőke könyvvizsgálata

Elemző eljárások, egyéb eredménykimutatás tételek

- Becslés készítése
- Árbevétel tesztelése
- Anyagjellegű ráfordítások
- Közvetített szolgáltatások, ELÁBÉ
- Személyi jellegű ráfordítások
- Egyéb bevételek, ráfordítások
- Rendkívüli bevételek, ráfordítások
- Adók

Számviteli becslések

Számviteli becslés

- Az üzleti tevékenységekben rejlő bizonytalanságok következtében a pénzügyi kimutatások számos tétele nem mérhető pontosan, hanem csak **becsülhető**.
- A becslés az utolsó rendelkezésre álló, **megbízható adatok alapján** hozott döntésekkel jár.
- Az **ésszerű becslések** alkalmazása a pénzügyi kimutatások elkészítésének lényeges része, és nem csorbítja azok megbízhatóságát.
- **Becslésre lehet szükség** például az alábbiakra vonatkozóan:
 - (a) kétes kintlévőségek (értékvesztés?);
 - (b) készlet avulás (értékvesztés?);
 - (c) pénzügyi eszközök és pénzügyi kötelezettségek valós értéke;
 - (d) az értékcsökkenthető eszközök hasznos élettartama;
 - (e) garanciális kötelezettségek és más jövőbeni kötelezettségek várható értéke (CT?)

Számviteli becslés

- A becslést **szükséges lehet felülvizsgálni**, ha a becslés alapját képző körülményeket érintő változások következnek be, vagy ha ezt új információk, vagy több tapasztalat indokolják.
- Egy becslés felülvizsgálata természeténél fogva nem korábbi időszakokra vonatkozik, és nem minősül hibajavításnak.
- Fontos megkülönböztetni a számviteli becslés változását a számviteli politika megváltoztatásától és a hibajavítástól.

Számviteli becslés könyvvizsgálata

- Annak vizsgálata, hogy a menedzsment feltételezései helytállóak/**reálisak-e**
- A becsült összeg újrakalkulálása
- Összehasonlítás múltbeli tapasztalati adatokkal
- Annak ellenőrzése, hogy minden rendelkezésre álló információt figyelembe vettek-e, és megfelelően értékelték

Becslés könyvvizsgálatának nehézségei

- Általában nehezen megfogható, érzékeny területek
- Bonyolultabb eljárásokat és megítélést igényel
- Az alátámasztó dokumentumokat a menedzsment készítette, így belső információk, melyeket ellenőrizni kell
- Tapasztaltabb kollégák bevonását igényli

Időbeli elhatárolások

Tipikus kockázatok

- Teljesség: minden szükséges tételt elhatároltak-e
- Megfelelő alátámasztás / jóváhagyás hiánya
- Feloldások elmaradása
- Hibás becslések

Elhatárolások könyvvizsgálata

- Teljesség tesztelése: összehasonlítás előző évek elhatárolásaival, jelentős eltérések magyarázata (mindent elhatároltak, amit tavaly?)
- Mintavételes részletes teszt: kiválasztott tételek alátámasztó dokumentumokkal egyeztetése, újrakalkulálása (statisztikai mintán)

Problémás területek

- Bónuszok elhatárolása (bér és járulékai)
- Marketing elhatárolások
- Projektekkel kapcsolatos elhatárolások

Céltartalékok

Céltartalékok

- Olyan kötelezettség, ami várhatóan bekövetkezik, de az összege vagy a felmerülés időpontja bizonytalan.

Lásd még Sztv. 41. §

Fajtái a magyar beszámolóban:

- Céltartalék a várható kötelezettségekre
- Céltartalék a jövőbeni költségekre
- Egyéb céltartalék

Mérlegen kívüli tételek

"mérlegen kívüli tétel: olyan, szerződés alapján fennálló mérlegen kívüli [függő vagy biztos (jövőbeni)] kötelezettség, illetve követelés, amely pénzeszköz vagy egyéb eszköz átadására, illetve átvételére vonatkozik, a mérleg fordulónapján már fennáll, de mérlegtételkénti szerepeltetése egy jövőbeni esemény bekövetkezésétől vagy a szerződés teljesítésétől függ";

Sztv. 3. § (8)/16

- Pl. per, amit várhatóan megnyerünk; kezesség, amit várhatóan nem vesznek igénybe
- Következmény: *kiegészítő mellékletben be kell mutatni*

Céltartalékok könyvvizsgálata

Mozgástábla készítése, növekedések és csökkenések tételes vizsgálata, alátámasztó dokumentumok vizsgálata

Teljesség tesztelése: olyan kötelezettségek azonosítása, melyekre nem képeztek céltartalékot:

- Fordulónap utáni kifizetések vizsgálata
- **Jogi levél**
- Igazgatósági, felügyelő bizottsági ülések jegyzőkönyveinek vizsgálata

Tipikus tételek

- Peres ügyek
- Környezetvédelmi, helyreállítási kötelezettségek
- Garanciális kötelezettségek
- Elbocsátások költségei
- Nagyjavítások költségei

Kockázatok

- Nincs minden várható kötelezettségre céltartalék képezve, vagy nem a megfelelő összegben
- Nincs megfelelő alátámasztás
- Probléma a túlképzés is: ekkor a menedzsment a céltartalékot az eredmények egyenletessé tételére használja: jó eredmény esetén céltartalékot képez, amit a gyengébb eredmény esetén felold

Saját tőke könyvvizsgálata

Saját tőke elemei

- Jegyzett tőke
- Jegyzett, de be nem fizetett tőke
- Tőketartalék
- Eredménytartalék
- Lekötött tartalék
- Értékelési tartalék
- Mérleg szerinti eredmény

Könyvvizsgálata

- **Mozgástábla** készítése, mozgások tételes vizsgálata
- Mozgásoknál a *törvényi jogcímeknek megfelelés* vizsgálata
- *Cégbírószági bejegyzések* vizsgálata a jegyzett tőke változásainál
- Pénzmozgások ellenőrzése
- Lekötött tartalék jogcímek ellenőrzése

Könyvvizsgálata

Saját tőke mozgástábla 12/31/2012								
Objective	Meggyőződni arról, hogy a saját tőke helyesen szerepel a könyvekben.							
Work done	Mozgástáblát készítettünk, és összehasonlítottuk a könyveléssel.							
<i>in thHUF</i>								
Description	Opening balance 1/1/2012	T/m	Increase	T/m	Decrease	T/m	Closing balance 12/31/2012	T/m
Jegyzett tőke	3,000	{c}	0		0		3,000	{b}{d}
Tőketartalék	0	{c}	0		0		0	{b}
Eredménytartalék	(32,677)	{c}	87,983	{a}	0		55,306	{b}
Lekötött tartalék	32,677	{c}	0		32,677	{e}	0	{b}
Értékelési tartalék	0	{c}	0		0		0	{b}
MSZE	87,983	{c}	158,933	{b}	87,983	{a}	158,933	{b}
Saját tőke	90,983	{c}					217,239	{b}
ST/JT arány	3033% ok						7241% ok	
Cégtár:	Ref. WP 1811							
Konklúzió:	Az elvégzett teszt alapján materiális hibát nem találtunk.							

Elemző eljárások

Elemző eljárások

- Az **520-as számú könyvvizsgálati standard** szabályozza
- „A könyvvizsgálónak az elemző eljárásokat alkalmaznia kell kockázatbecslési eljárásokként a gazdálkodó és környezetének megismerése céljából, valamint a könyvvizsgálat végén az általános áttekintés során is. Az elemző eljárásokat alapvető vizsgálati eljárásokként is lehet alkalmazni.”

Elemző eljárások

Elemző eljárások a kockázatbecslés során:

- „A könyvvizsgálónak kockázatbecslési eljárásokként kell alkalmaznia az elemző eljárásokat a *gazdálkodó és környezetének megismerése céljából*. Az elemző eljárások alkalmazása rávilágíthat a gazdálkodó tevékenységének olyan szempontjaira, amelyekről a könyvvizsgálónak nem volt tudomása, illetve segít a lényeges hibás állítás kockázatainak felmérésében azért, hogy meg lehessen határozni a *további könyvvizsgálati eljárások jellegét, ütemezését és terjedelmét.*„

Elemző eljárások

Elemző eljárások a kockázatbecslés során lehetnek:

- ***Beszámoló előzetes elemzése***
- ***Végleges beszámoló elemzése***

Szemponatok:

Összehasonlító adatok, mutatószámok, arányok, iparági trendek vizsgálata

Elemző eljárások

Elemző eljárások, mint alapvető vizsgálati eljárások:

„Az állítások szintjén alkalmazott alapvető vizsgálati eljárások állhatnak adatok teszteléseiből, elemző eljárásokból, vagy a kettő kombinációjából. A könyvvizsgáló azon döntése, hogy melyik eljárásokat vegye igénybe a konkrét könyvvizsgálati cél elérése érdekében, azon alapszik, hogyan ítéli meg a rendelkezésre álló eljárások várható hatékonyságát és eredményességét az állítás szintjén felmerülő lényeges hibás állítás becsült kockázatának elfogadhatóan alacsony szintre történő csökkentésében.”

Elemző eljárások

Elemző eljárások, mint alapvető vizsgálati eljárások:

Mérlegelendő kérdések:

- Az alapvető elemző eljárások alkalmazása helyénvaló-e
- Megbízhatóak-e azon belső vagy külső adatok, amelyekből a nyilvántartott összegekre vagy arányszámokra vonatkozó feltevéseket kidolgozzák
- A várakozás kellőképpen pontos-e egy lényeges hibás állításnak a kívánt szintű bizonyossággal történő beazonosításához
- A nyilvántartott összegek és a várt értékek közötti különbség elfogadható mértékű-e

Elemző eljárások

Az alapvető elemző eljárások ***alkalmazását befolyásolja:***

- Tranzakciók volumene, időzítése
- Ok-okozati kapcsolat
- Lényeges hiba kockázata
- Ugyanarra az állításra irányuló, más tesztek

Adatok megbízhatóságát befolyásolja:

- Információ forrása
- Információk összehasonlíthatósága
- Információ jellege és relevanciája
- Információ előállításának ellenőrzése

Elemző eljárások

Várakozás pontosságát befolyásolja:

- Mennyire lehetséges pontosan becsülni
- Az adatok milyen mértékig bonthatók fel
- Pénzügyi és nem pénzügyi információk rendelkezésre állása

Eltérés elfogadható értékét befolyásolja:

- Lényegesség és a bizonyosság szintjének összhangja
- Hibás állítások lehetséges kombinációja
- További vizsgálat szükségessége

Elemző eljárások

Becslés felépítése:

Példa: Egy társaságnál 2012-ben a havi egy főre jutó átlagbér 252 ezer Ft/fő.
Április 1-től átlagosan 5%-os bérfelvezetés volt. A havi létszámok ismeretében készítsünk **becslést** a bérköltség tesztelése céljából!

Január:	102 fő	Július:	113 fő
Február:	105 fő	Augusztus:	112 fő
Március:	110 fő	Szeptember:	115 fő
Április:	112 fő	Október:	118 fő
Május:	115 fő	November:	125 fő
Június:	114 fő	December:	127 fő

Elemző eljárások

Hónap	Létszám	Becsült	Tény	Eltérés	Tűrészhatár	Konkl.
Jan.	102	25.704	24.420	-1.284	1.709	OK
Febr.	105	26.460	24.700	-1.760	1.729	NEM
Márc.	110	27.720	26.840	-880	1.879	OK
Ápr.	112	29.635	29.690	55	2.078	OK
Május	115	30.429	30.630	201	2.144	OK
Június	114	30.164	30.454	290	2.132	OK
Július	113	29.900	30.230	330	2.116	OK
Aug.	112	29.635	30.100	465	2.107	OK
Szept.	115	30.429	31.553	1.124	2.209	OK

Elemző eljárások

Becslés felépítése:

Ok-okozati kapcsolat:

- előző évi átlagbér várhatóan szoros kapcsolatban áll a tárgyévivel

Információ megbízhatósága:

- létszámadatok helyessége (részmunkaidő, hóvégi felvételek, stb.),
- átlagos béremelkedés mértékének számítása
- egyéb befolyásoló tényezők (jutalmak, prémiumok, stb.)

Becslés pontossága:

- hatással lehet rá a munkaerő strukturális változása (alacsonyabb fizetésű új munkaerőt vesznek fel magasabb fizetésűek pedig elmennek),
- adatok felbontása: havonta becslés és összehasonlítás a ténylegessel,
- számviteli eltérések (pl: betegszabadságra járó bér)

Elemző eljárások

Eltérés elfogadható értéke:

- Beszámoló egészére vonatkozó lényegességi küszöbhez képest mekkora az egyenleg
- Más módon szerzett bizonyosság (belső ellenőrzés kiszűri-e a potenciális hibákat)
- Jelen példában a tűréshatár a tényleges érték 7%-a

További vizsgálat szükséges a februári bérköltség vonatkozásában

- Információ a HR osztályról: Január végén 3 gyakornokot vettek fel havi 100 eFt fizetéssel/fő
- Ezt ellenőrizendő meg kell vizsgálni azok szerződéseit

Eredménykimutatás tételeinek tesztelése

Árbevétel tesztelése

Értékesítés nettó árbevétele:

- *Felbontás* főbb tevékenységek, bevételi források szerint
- *Szerződéses feltételek*, mellékmegállapodások vizsgálata
- Árbevétel elszámolásra vonatkozó *számviteli politikák*
- Számviteli törvény speciális aspektusai

Példa termelő profilú társaság esetében

- Árbevétel: eladott mennyiség x értékesítési ár
- Eladott mennyiség: *főkönyvi könyveléstől független információ* (értékesítési osztály, raktár, stb.)
- Értékesítési ár: *főkönyvi könyveléstől független információ* (árlista az értékesítési osztálytól, annak tesztelése)

Árbevétel tesztelése

Fuvarparitások fontossága:

- EXW
- FOB, FAS
- CIF,
- DDU, DDP

Mikor, hol történt a teljesítés, mikor számolható el az árbevétel, nyereség?

Részletesen lásd Függelék 1.

Árbevétel tesztelése

Példa újságkiadó társaság esetében

- Árbevétel: eladott hirdetési felület x értékesítési ár
- Eladott hirdetési felület: főkönyvi könyveléstől független információ (tárgyévben kiadott újságokat átlapozunk, mekkora volt a felület x megjelent újságok)
- Értékesítési ár: főkönyvi könyveléstől független információ (árlista az értékesítési osztálytól, annak tesztelése néhány tényleges értékesítés számlával)

Anyagjellegű ráfordítások tesztelése

Anyagjellegű ráfordítások tesztelése

A költségek szerkezetének elemzése

Számviteli kérdések (anyagköltség, igénybe vett szolgáltatás, egyéb szolgáltatás, ELÁBÉ, közvetített szolgáltatás)

Anyagköltség:

Termelés *anyagának és bérhányadának* alakulása

Önköltség, közvetlen anyagköltség változása

Anyagjellegű ráfordítások tesztelése

Igénybevett szolgáltatások:

Becslés szerződés alapján:

Példa:

Irodabérleti szerződés 14 EUR/hó/m².

100 m² x 14 x 255 Ft/EUR=357.000 Ft

Könyvvizsgáló díja 5.000.000 Ft, lekönyvelve az évre 4.500.000 Ft ?

ELÁBÉ, Közvetített szolgáltatások

ELÁBÉ:

Átlagos haszonkulcs, *árrés* elemzése

Havi, üzletenkénti, üzletágankénti elemzés

Eladott, közvetített szolgáltatások:

Számviteli, adótörvénynek való megfelelés vizsgálata

Tartalmi vizsgálat: *változatlan formában történő továbbnyújtás-e*, a jogviszony iránya megfelelő-e

Teljességi vizsgálat: árbevétel-ráfordítás összemérése

Személyi jellegű ráfordítások

Személyi jellegű ráfordítások tesztelése:

Béreköltség:

- Elemzésének egy módját lásd a mintapéldában
- Béreköltség és személyi jellegű egyéb ráfordítások tartalmának vizsgálata számviteli törvény szerint
- Tárgyév után járó jutalom, prémium el van-e határolva

Személyi jellegű egyéb kifizetések:

- Béreköltség és személyi jellegű egyéb ráfordítások tartalmának vizsgálata számviteli törvény szerint
- *Munkavállalói juttatások* vizsgálata:
Pl. havonta minden dolgozó 10.000 Ft étkezési melegutalványt kap

Személyi jellegű ráfordítások

Bérfelrakások:

Példa:

- SZJA alapot képező jövedelem, de legalább a minimálbér x 27% =?

Szociális hozzájárulási adó

- SZJA alapot képező jövedelem, de legalább a minimálbér x 1.5% =?

Szakképzési hozzájárulás

Nagyságrendi ellenőrzést szolgál, az alap nem teljesen pontos

Egyéb bevételek, ráfordítások

Egyéb bevételek, egyéb ráfordítások tesztelése:

Számviteli törvénynek való megfelelés vizsgálata:

- Utólag adott, nem számlázott engedmények (***rabat***)
- Kártérítések, késedelmi kamatok
- Egyéb tételek elszámolása helyes-e (pénzügyileg rendeződött MKN-ig, ha az szükséges)

Általában *kevésbé becsülhetők elemzéses eljárással*, kivéve az egyes adókat:

helyi iparűzési adó, innovációs hozzájárulás, stb.

Alapvető tesztelési eljárások döntően

Rendkívüli bevételek, ráfordítások

Rendkívüli bevételek, Rendkívüli ráfordítások tesztelése:

- Számviteli törvénynek való megfelelés vizsgálata:
- Speciális, nem gyakori tranzakciók
- Általában kevésbé becsülhetők elemzéses eljárással, esetleg néhány rendszeres adomány szerződés alapján
- Alapvető tesztelési eljárások döntően, *általában teljeskörű teszteléssel* (ritka a mintavétel)

Adók

Adók tesztelése:

- A könyvvizsgálónak *csak a beszámoló valós képének megállapításához szükséges módon* célszerű vizsgálnia az adókérdéseket
- Kényes esetekben az adóhatóság eltérő véleménye lényeges hatást gyakorolhat a beszámolóra
- *Általában az adóalap és a lekönyvelt adóráfordítás, valamint a befizetett adó ellenőrzése elegendő*

Függelék 1. Fuvarparitások

Fuvarparitások

Incoterms	Megnevezés
EXW	Ex Works / Üzemből
FCA	Free Carrier / Költségmentesen a fuvarozónak
FAS	Free Alongside Ship / Költségmentesen a hajó oldalához
FOB	Free on Board / Költségmentesen a hajón
CFR	Cost and Freight / Költség és fuvardíj megnevezett rendeltetési kikötő
CIF	Cost Insurance Freight / Költség, biztosítás és fuvardíj
CPT	Carriage paid to / Fuvarozás fizetve-ig
CIP	Carriage and Insurance paid to / Fuvarozás és biztosítás fizetve ...-ig
DAF	Deliver at Frontier / Határra szállítva
DEX	Delivered Ex Ship / Hajóról szállítva ... megnevezett rendeltetési kikötő
DEQ	Delivered Ex Quay / Rakparton átadva
DDU	Delivered Duty Unpaid /Vámfizetés nélkül leszállítva
DDP	Delivered Duty Paid /Vámfizetéssel leszállítva

Deloitte.

A Deloitte név az Egyesült Királyságban “company limited by guarantee” formában alapított Deloitte Touche Tohmatsu Limited társaságra és tagvállalatainak hálózatára utal, melyek mindegyike önálló, egymástól elkülönülő jogi személy. A Deloitte Touche Tohmatsu Limited és tagvállalatai jogi struktúrájának részletes bemutatását a következő link alatt találja: www.deloitte.hu/magunkrol. A Deloitte számos iparágban nyújt könyvvizsgálati, valamint adó-, üzletviteli, pénzügyi tanácsadási, vállalati kockázati és jogi szolgáltatásokat (ügyfeleinknek együttműködő ügyvédi irodánk, a Deloitte Legal Szarvas, Erdős és Társai Ügyvédi Iroda nyújtja a jogi tanácsadási szolgáltatásokat) állami és magáncégek részére egyaránt. Több mint 150 országban jelen lévő hálózatán keresztül a Deloitte világszínvonalú szakértelemével és minőségi szolgáltatásaival segíti ügyfeleit abban, hogy megfeleljenek az előttük álló üzleti kihívásoknak. A Deloitte mintegy 200 000 szakértője egytől egyig arra törekszik, hogy a kiválóság mércéjévé váljon.

© 2013 Deloitte Magyarország.